

Onze rector als Open Access trendwatcher

Ik zag allang uit naar een mogelijkheid om met rector Elmer Sterken van gedachten te wisselen over Open Access, omdat hij niet alleen rector, maar ook econoom is. De omslag naar Open Access publiceren vraagt om een ander verdienmodel voor de diensten van uitgevers. Nu worstelt de bibliotheek met de exorbitante prijs die Elsevier vraagt voor het snel gegroeide pakket aan tijdschriften. Uit het Cost of Knowledge-initiatief bleek dit voorjaar dat veel wetenschappers vinden dat de opstelling van Elsevier niet meer goed aansluit bij de doelstelling van wetenschappelijke communicatie.

1

Directeur Marjolein Nieboer van de Bibliotheek RUG reageert: In de onderhandelingen met Elsevier onderzoeken we nu de keuze voor een selectie van titels. Deze keuze voor 'unbundling' brengt een omslag naar Open Access dichterbij.

2

Wikipedia: OpenCourseWare, or OCW is a term applied to course materials created by universities and shared freely with the world via the Internet.

Deze zomer maakte de Europese Commissie duidelijk dat het haar als beleidsorgaan en onderzoeksfinancier ernst is met het afdwingen van een omslag. Wat kan de RUG doen om de vrije beschikbaarheid van onderzoeksresultaten te bevorderen? Hoe ziet de rector dit? Een recent bezoek van een delegatie uit Zambia brengt het gesprek op Open CourseWare. ¹⁾

Open Courseware

Elmer Sterken: Je moet Open CourseWare ²⁾ onderscheiden van de discussie over Open Access publiceren. Als je een publieke universiteit bent, betaald door belastingcenten, dan is er veel voor te zeggen dat het onderwijs zich ook gratis openstelt voor iedereen. Al is MIT, die hiermee begonnen is, niet echt een publiek gefinancierde instelling. Dat ligt anders in Amerika met fundraising.

Naast OCW heb je distance learning. Bij distance learning verleen je als instelling ook service. Je hebt ook een steunpunt. Als student ga je dan voor een diploma. Openheid van onderwijs via internet komt ook de kwaliteit ten goede. Van de Top 100 universiteiten wereldwijd biedt iets meer dan de helft Open

CourseWare aan. Een goede tendens, omdat het grote aanbod aan onderwijs op het open net zorgt voor concurrentie en competitie zorgt voor niveauverhoging. Een instelling, die gelooft in eigen kwaliteit, wil daaraan meedoen. Stel je bent student in Afrika en je wilt een elementaire cursus scheikunde. Een slimme student gaat naar de beste cursus. Dus je moet met je beste cursussen zichtbaar zijn bij Open CourseWare.

Universiteiten geven op basis van de CAO wel aanwijzingen over patenten en octrooien, maar niet over Open Access publiceren. Moet dat zo blijven?

Sterken: Wij willen geen dwingende regelgeving maken over wat een individuele docent of onderzoeker wel of niet mag doen. Voor ons als universiteit is het belangrijk dat de uitingen die wij naar buiten brengen kwalitatief goed zijn. Als iemand een monografie mag uitgeven, zeg bij het prestigieuze Oxford Press, wie zijn wij dan om dat tegen te houden. Sterker, als iemand van ons kan meewerken aan een boek voor het onderwijs via Oxford Press is dat voor de onderzoeker in het bijzonder en voor de RUG in het algemeen een prachtig resultaat.

voor een goed referee-systeem, in sommige gevallen betalen ze de referees ook. Je krijgt er wat voor terug. Bij de omslag naar Open Access publiceren zit je met een investeringsprobleem. Waar wil die onderzoeker zijn tijd in steken? Er moet toch een prikkel zijn voor de referee? Stel, iemand vraagt mij belangeloos een belangrijk artikel te beoordelen, dan voel ik me geleid, maar ik heb wel wat anders te doen. Het is belangrijk dat je Open Access kanalen hebt, naast de diensten van de commerciële uitgevers. Er zal een competitie moeten ontstaan. ³⁾

Intermezzo

Mijn eerste reactie op het standpunt van de rector was kritisch. De tijdschriften van de American Economic Association zijn immers ook 'subscription based journals'. Het zijn geen 'gouden' Open Access journals. Wel voldoen ze aan de verwachte vereisten voor het Horizon2020 mandaat, omdat de auteursversie na de review (de postprint) Open Access mag worden gemaakt.

Als ik later weer achter mijn bureau zit, zie ik dat er een provocatieve blogpost over betalen voor peer review op internet rondgaat. Elsevier maakt 36% winst. Daarvan kan wel wat naar de reviewers, is de strekking. Ook onderbouwt een recent artikel uit de wereld van de economie hoe een beleidswijziging van de AEA de omslag naar Open Access kan realiseren. Conclusie: onze rector is niet alleen rector en econoom, maar ook een kenner van de publicatiecultuur in zijn veld en een goede Open Access trendwatcher.

Is Open Access een belangrijk onderwerp voor het CvB?

Sterken: We hebben binnen de universiteit te maken met verschillende onderzoeksculturen. Als we met decanen praten over kwaliteit van onderzoek, dan heeft iedereen zijn eigen probleem. Het speelt wel in de gesprekken met decanen. Er is wel de wens om er verder over na te denken.

En hoe ziet u dan de prikkels voor een omslag naar Open Access?

Sterken: Voor onderzoeksresultaten is Open Access in principe het ideaal. In sommige disciplines worden zelfs working papers gedeeld. Misschien is er dan de vrees dat iemand anders met jouw resultaten aan de haal kan gaan. Maar aan de andere kant: als jij je working paper op internet zet, dan kan je aantonen dat jij de eerste rechten hebt.

Open Access en particuliere uitgevers kunnen prima naast elkaar bestaan. Daarnaast zijn er ook de academische vakverenigingen, die eigen tijdschriften uitbrengen. Voor Economie is dat de American Economic Association. Ik zie dat als kwalitatieve semipublieke publicaties. Ik denk dat in mijn vakgebied deze communities het voortouw zullen nemen voor de omslag naar Open Access. En natuurlijk verdienen uitgevers er aan, maar een uitgever als Elsevier zorgt ook

3

Marjolein Nieboer: Voor mij is de aandacht die de bibliotheek binnen de universiteit besteedt aan de OA discussie en modellen een uitstekende manier om onze toegevoegde waarde aan de academische gemeenschap op de kaart te zetten en te houden. En de bestuurlijke wind trekt aan, zowel vanuit de VSNU als de EC. En laat ik niet vergeten, vanuit ons eigen CvB!

Open Data

Ik wil graag het onderwerp van hergebruikbare onderzoeksdata aan de orde stellen. Naast een verplichting om de peer reviewed artikelen Open Access te maken, wil de Europese Commissie gaan experimenteren met het delen van onderzoeksdata. Begin dit jaar scherpste ook NWO haar subsidievoorwaarden op dit punt aan. Is de RUG daar ook mee bezig?

Sterken: Daar zijn we binnen de RUG over aan het nadenken. Hoe archiveer je, hoe maak je onderzoeksdata geschikt voor replicatie? Daar was de commissie-Schuyt al mee bezig. Door de Stapel-affaire is daar een versnelling in gekomen. Komend najaar organiseert de RUG een grote conferentie over data-integriteit. Voor mij is de mogelijkheid van replicatie essentieel. Er zitten twee kanten aan. Hoe kan je de data archiveren? Er zijn ook tijdschriften, die beschikbaarheid van de achterliggende data willen faciliteren. Maar er is ook een opvoedingskant aan de replicerbaarheid van data. Het opnieuw doen van een onderzoek is een goede manier om inzicht te krijgen in het onderzoeksproces. Het kan ook

voor een empirische cursus erg leerzaam zijn om onderzoek na te spelen. In het algemeen kan het zuiverend werken als meerdere mensen ernaar kijken. ⁴⁾

Laatste vraag

In het nieuwe promotiereglement wordt Open Access de default setting voor proefschriften. Tenzij er zwaarwegende bezwaren zijn, moet een promovendus zijn proefschrift online beschikbaar maken via de repository van de RUG. Ziet u dat als een belangrijke beleidswijziging?

Sterken: Nee, de RUG staat nu al op de 31ste plaats in de webometrics ranking, die de zichtbaarheid van universiteiten op het web in kaart brengt. Dat is voornamelijk gebaseerd op het gebruik van de proefschriften, die via de repository beschikbaar zijn. Daar zijn we succesvol in en daar gaan we mee door.

4

Marjolein Nieboer: Vrije beschikbaarheid van onze onderzoeksresultaten komt ook de citatiescores ten goede, aldus het advies van de KNAW-commissie Onderzoeksgegevens. De groene route (gemakshalve OA self-archiving genoemd) loopt uitstekend en wordt met het vernieuwde promotiereglement, mede geformuleerd vanuit de bibliotheek, verder gestimuleerd. Maar we gaan natuurlijk voor goud net als Epke en Ranomi en wij zijn verheugd dat het stimuleringsfonds OA van NWO goed wordt benut!

- Neelie Kroes, New Measures to open up science in Europe <http://blogs.ec.europa.eu/neelie-kroes/open-science/>
- Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen Advies van de KNAW-Commissie Onderzoeksgegevens, Zorgvuldig en integer omgaan met wetenschappelijke onderzoeksgegevens www.knaw.nl/Content/Internet_KNAW/publicaties/pdf/20121004.pdf
- Hugh Gusterson, Want to Change Academic Publishing? Just Say No. The Chronicle of Higher Education <http://chronicle.com/article/Want-to-Change-Academic/134546/>
- Mehlum, Halvor. (2012) The Case for Open Access Publishing. International Studies Perspectives, doi: 10.1111/j.1528-3585.2012.00490.x
- Publisher copyright policies & self-archiving SHERPA-RoMEO on AEA: www.sherpa.ac.uk/romeo/pub/5/.

Op vrijdag 26 oktober was er in het kader van de internationale Open Access Week een symposium over 'Towards sustainable data sharing', met onder andere een lezing van Peter Doorn van DANS over duurzame beschikbaarheid van onderzoeksdata.